

De leerling aan het woord

Op school wordt kennis veelal gepresenteerd en overgedragen via teksten in schoolboeken en opdrachten daarbij. Goed kunnen lezen is een halszaak.

Op de basisschool is vaak al duidelijk welke leerlingen goede en minder goede lezers zijn. Leerlingen die niet goed kunnen lezen zijn zich daar vaak sterk bewust van en proberen deze taalactiviteit zoveel mogelijk te vermijden omdat ze denken dat ze het toch niet kunnen. Het gevolg is dat ze nog minder lezen en daardoor minder 'leeskilometers' maken. Op die manier gaan ze steeds meer achter lopen bij de veel-lezers. Ook uit verschillende onderzoeken blijkt dat veel leerlingen met onvoldoende leesvaardigheid uit het basisonderwijs het vmbo binnen komen.

De goede lezer

Een goede lezer kan vlot lezen, heeft een ruime woordenschat en kan gebruikmaken van leesstrategieën. Als een leerling problemen heeft met vlot technisch lezen is er onvoldoende ruimte in het hoofd om aandacht te besteden aan tekstbegrip. De leerling is teveel bezig met het decoderen van de woorden.

De woordkennis van een leerling is cruciaal voor het succes bij begrijpend lezen. Wie veel

woorden kent, begrijpt teksten beter. En wie veel leest, leert makkelijk woorden bij. Als leerlingen moeite hebben met lezen, raken ze vaak gedemotiveerd en komen terecht in een neerwaartse spiraal: ze gaan nog minder lezen en leren er weinig nieuwe woorden bij. Het is dus zaak om deze neerwaartse spiraal om te buigen naar positieve ervaringen met lezen.

In gesprek met de leerling

Op de dvd *De leerling aan het woord* praten leerlingen uit vmbo en mbo over hun leesgedrag, zowel thuis als op school. In deze gesprekken vertellen zij met enthousiasme over hun ervaringen met lezen. Hoewel de meeste leerlingen in het begin zeggen geen boeken te lezen, blijkt na doorvragen dat ze bijna allemaal van alles en nog wat lezen: *Voetbal International* en andere glossy's, boeken over hobby's etc.

Vmbo-ers weten heel goed wat hun leesniveau is en welke problemen ze tegenkomen bij het lezen van teksten op school. Ook hebben ze allemaal wel tips. Voor andere leerlingen die niet van lezen houden, en voor hun docent om teksten toegankelijker te maken. Die ervaringen en ideeën van de leerlingen kunnen docenten inspireren tot een meer passende invulling van het leeronderwijs op het vmbo.

De docent aan zet

Docenten belemmeren, onbewust, de verdere ontwikkeling van leesvaardigheid bij de leerlingen. Ze zeggen: 'Mijn leerlingen kunnen niet lezen.' Ze vereenvoudigen de teksten in de schoolboeken of laten de teksten helemaal weg. Om deze neerwaartse spiraal om te buigen naar omhoog moeten leerlingen juist veel lezen. De docent zal ook alle mogelijkheden moeten benutten de leerling verder te helpen. Veel ruimte voor lezen en vooral veelsoortige teksten lezen, zijn daarbij van belang. De docent kan daarbij verschillende invalshoeken kiezen.

• Lezen in alle vakken

In alle vakken lezen de leerlingen teksten, schoolboekteksten, folders, praktijkopdrachten enzovoort. Voor docenten is het zaak om samen te werken en goede afspraken te maken omtrent een aanpak voor leesvaardigheid en woordenschatuitbreiding: Welke teksten bieden we aan? Hoe bereiden we de tekst voor? Wat voor soort taken koppelen we aan de tekst? Welke leesstrategieën bieden we aan en wat doen we aan woordenschatuitbreiding? Dat geldt voor de docent Nederlands en de docenten van zaak- en praktijkvakken. Op die manier leren leerlingen bij alle vakken op dezelfde manier met teksten om te gaan.

• Ruimte voor vrij lezen naar interesse

Leerlingen lezen allerlei soorten teksten die door docenten én door leerlingen doorgaans niet als serieuze teksten worden aangemerkt, maar die wel degelijk een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van leesvaardigheid. Geef leerlingen de vrijheid om te lezen naar behoefte en aansluitend bij hun interesse: ook de krant (*Metro/Spits*), een glossy of de *Autoweek*. Alle vormen van lezen kunnen immers een rol spelen bij het verbeteren van de leesvaardigheid. Denk aan een vrij leesuurje per dag, waarin iedere leerling iets kiest om te lezen dat aansluit bij zijn eigen belevingswereld.

Meer lezen

Als leerlingen gedurende hun vmbo-tijd meer en beter gaan lezen, dan zullen zij meer leersucces ervaren en meer kansen hebben op een succesvolle schoolloopbaan en doorstroom naar het mbo. Een vmbo-lezer kan wel degelijk een veel-lezer worden als de docenten aandacht besteden aan **alle** vormen van lezen, dus schoolboeken en leesboeken, maar ook kranten, tijdschriften, folders, gebruiksaanwijzingen, vakteksten, beroepsteksten of internetteksten. Alleen op die manier kunnen leerlingen die 'kilometers' maken die zo noodzakelijk zijn voor de verdere ontwikkeling van hun leesvaardigheid.

Citaten leerlingen

Lees je wel eens?

"Ik lees best wel veel boeken. Ik heb ook veel boeken thuis, maar dat komt ook omdat mijn moeder ook veel leest." "

Latisha – 3 vmbo – Handel & Administratie

"Ik lees in principe geen boeken. Je hebt wel standaarddingen die je leest, zoals de ondertiteling van een film of een internet website of een tijdschrift, maar niet specifiek een boek."

Emiel – mbo 2 installatietechniek

Kun je goed lezen?

"Van kleins af aan heb ik een goed niveau gehad. En op school leerde je dus ook lezen. Altijd mocht ik stukjes voorlezen en dan zei mijn meester: wat kun je goed lezen, zeg!

En dat stimuleerde mij om meer boeken te gaan lezen."

Nora – 3 vmbo Zorg & Welzijn

"Als ik voor mezelf lees, dan gaat het wel goed. Maar als ik voor anderen lees, vind ik het moeilijk."

Hercules – 3 vmbo Handel & Administratie

Vind je lezen op school moeilijk?

"Bij wiskunde vind ik het wel moeilijk. Soms staat er een heel verhaaltje bij, terwijl je maar een paar dingetjes nodig hebt. De informatie moet je dan gaan zoeken in zo'n tekst en dan moet je dat weer gaan omrekenen. Dat is lastig."

Celeste – 3 vmbo – Zorg & Welzijn

"Sommige teksten bij Handel, daar staan ook van die moeilijke woorden in. Dan ga ik naar mijn mentor en die legt ze dan uit."

Huseyin - 3 vmbo Handel & Administratie

Is lezen belangrijk voor je beroep?

"Ja, als je een storing hebt aan een keteltje, dan moet je toch de gebruiksaanwijzing lezen. Dus daarvoor is het wel handig als je kunt lezen."

Barry – mbo 2 installatietechniek

"Ik wil in de kraamzorg later, en dan moet je veel lezen over het kind en over wat voor eten je moet geven. Dus ja, je bent altijd aan het lezen."

Shannon – 3 vmbo Zorg & Welzijn

De leerling aan het woord

De dvd *De leerling aan het woord* kan worden ingezet in verschillende situaties, bijvoorbeeld:

1. In een teambijeenkomst voor taal- en vakdocenten rondom leesvaardigheid.
2. Als introductie bij een klassengesprek met leerlingen over lezen.
3. In een bijeenkomst van de sectie Nederlands over de verbetering van leesvaardigheid.

Lies Alons, ITTA, Universiteit van Amsterdam,
e.m.alons@uva.nl, T (020) 525 38 44.

De dvd *De leerling aan het woord* is kosteloos te bestellen bij het ITTA.